

C.

De lærde Skoler.

I. Offentlige Foranstaltninger.

1. Realisation af en Deel af Christiania Skolegods.

Efterat Christiania Cathedralskoles Reform var bestemt, blev det befundet hensigtsmæssigt til at forøge Skolens Indtægter, at det sammes Lærere tillagte Jordegods Tid efter anden realiseredes; og da Lærerne havde erklæret sig villige til at afstaae det dem benificerede Gods, imod at dem, foruden den beregnede Indtægt af Landskylden, bevilgedes i Godtgjærelse for Byggslerne $4\frac{1}{2}$ Rdlr. aarlig for

hvert benificeret Skp. Tunge, blev det ved allerhøieste Resolution af 6 Mai 1798, efter foregaaende Forestilling fra Commissionen fra Universitetet og de lærde Skoler, besejlet, at det Lærerne ved Christiania Cathedralskole beneficerede Gods maatte realiseres, dog med Undtagelse af Gaarden Sindsen i Aggers Sogn, skyldende 2 Skp. 6 Lpd., der var Rectoratet tillagt som Enkesæde, og herefter som hidindtil skulde beholde denne Bestemmelse. Ved samme allerh. Resolution blev det fastsat, at ved fornævnte Jordegodses Afhændelse følgende Regler skulde iagttages:

1. Kørend Gaardene sættes til offentlig Auction skulde de tilbydes Leilændingene; og naar disse vilde modtage dem for billige og passende Kjøbesummer, maatte de fortrinligen overlades til dem.

2. De Gaarde, for hvilke Besidderne ei vilde give saameget, at deres Bud bleve befundne antagelige i Forhold til Eiendommens Værdie, maatte bortselges ved Auction efterhaanden; dog saaledes, at dermed ei skede længere Ophold, end der udkrævedes, efter Omstændighederne for at afværge, at ikke Prijerne skulde falde, formedelst altformegit Jordegodses Afhændelse paa eengang.

3. Til desto mere Lettelse for Kjøberne tilloodes det, at de $\frac{3}{4}$ Dele af Kjøbesummen maatte blive staaende paa første Prioritet i enhver af de Gaarde, som folgtes; og naar en Leilænding selv

blev Riøber af sin Gaard, kunde han endog vente sig tilstaaet Dilation i 1 a 2 Aar med den ene $\frac{1}{4}$ Deels Afbetaling, saafremt han med Øvrighedens Attest beviste, at han var en flittig og vindstibelig Mand.

4. Alle Contracter om Salg skulde indgaaes under Forbeholdenhed af nærmere Kongl. Approbation; og Bedkommende skulde i at gøre Forestilling herom lade følge Beneficarii Forflaring om, hvormeget han beviisligen havde havt i aarlig Indkomst af enhver Gaard, som afhændedes.

I øvrigt vilde Hs. Maiestæt nærmere udnævne og bemyndige 2 eller flere kyndige, redelige og paalidelige Mænd, til at udføre Planen i Overensstemmelse med disse Forskrifter, hvorefter det kongl. danske Cancellie skulde indkomme med nærmere allerunderdanigst Indberetning.

Skolens Gods bestod da:

1. af Gaarde, som vare beneficerede dens Lærere med Bygsel og som ei vare udnævnte til Officeerboliger. Antallet af disse Gaarde var 179, Bygflen af dem 232 Skpd. 8 $\frac{1}{2}$ Lspd. Tunge, og Middel-Afgiften beløb imellem 1780 og 1799 1713 Rd. 30 $\frac{1}{2}$ aarlig, og fra 1800 til 1805 2013 Rd. 10 $\frac{1}{2}$ aarlig.

Disse Gaarde var det egentligen, som med mærkelig Fordeel for Skolen kunde sælges.

2. af Gaarde, som vare beneficerede med Bygsel, men ved Rescript af 2 Septbr. 1791 ere udnævnte til Boliger for Compagniechefer. Disse Gaarde vare i Tallet 15, og Bygslen af dem beløb til 18 Skpd. 13 $\frac{3}{4}$ Lpd. Tunge, (Afgiften af dem for 1805 var 225 Rd. 30 β .).

3. af Gaarde, som ei vare beneficerede Skolens Lærere med Bygsel, og altsaa ikke vare Skolens Ejendom, men hvoraf den alene var berettiget til en aarlig Afgift.

Disses Antal er 50 (Afgiften af dem for 1805 beløb til 175 Rd. 9 β .)

Hvorledes alt dette Gods, førend Realisationen begyndte, var fordeelt mellem Skolens Lærere, og hvilke deres Indtægter deraf vare, foruden Byglerne, efter Middel Capitelstaxten saavel for Aarene 1780 — 89 som for Aarene 1800 — 1805, sees af højskolede Tabel A.

I Sommeren 1799 begyndte Underhandlingerne med Leilændingene. De foretoges af følgende Commissarier: Stiftamtmand Raas, Generalfrigskommissair P. Anker, Amtmand L. Moltke, Amtmand Hoffgaard, Amtmand Lange, Rector Treschow, Assessor Gram, Kammerr. Schwabe og Kammerjunker Lewenstjold. De Herr. Candidati juris Jens Christian Berg og J. Peter Debes vare Secretairer ved Commissionen. Nogle af disse Commissarier reiste

i nogle, og andre i andre Districter om til de under No. 1 omtalte Gaarde, og tilbøde enhver Leilending den Gaard eller Gaardspart, han havde bygget, for en Priis, som de ansaae passende, saavel i Henseende til Gaardens dem bekjendte Godhed og Beliggenhed, som i Henseende til Leilendingens Alder og den Nødtighed, han og Hustru, saalænge enhver af dem levede, havde til at bruge Gaarden mod en aarlig Afgift, som altid vilde være mærkelig mindre, end den Rente, de, ved at købe, som til at betale af Kjøbesummen.

Ved Commissionen bleve af de under No. 1 omtalte 179 Gaarde, hvis Skyld i alt var 232 Skpd. $8\frac{1}{2}$ Lspd. Tunge, 169, som skyldte 225 Skpr. $15\frac{2}{3}$ Lpd. Tunge, vurderede for 235,750 Rd., og 2, som ei vare skyldsatte, for 530 Rd.; de øvrige 8, hvoraf de 6 skyldte 6 Skpd., $12\frac{1}{2}$ Lspd., og 2de ikke vare skyldsatte, bleve ikke vurderede; nogle af dem, fordi de ikke kunde sælges, da de enten vare magestiftede eller perpetuerede mod aarlig Afgift, og andre, fordi Commissionen fandt, at de byggeslledige kunde ved Auction udbringes til meget mere end det, Leilendingene kunde taale at give for dem.

Efterat Commissionen havde endt sine Forretninger, og indberettet sammes Udfald, udgik un. 5 Septbr. 1800 et allernaadigst Rescript, hvorved Kongen approberede de ved Commissionen afholdte

A.

Overfigt over Christiania Cathedralssoles beneficerede Gods , førend Realisationen begyndte.

Eil huem bene- ficeret.	Bygsgaarde.	Officerboliger.	Gaarde , som svare læs Landfyld.	aaelig Indtægt deraf efter Mid- del-Capitelstær- ten for Mærene 1780 — 1799.		aaelig Indtægt deraf efter Mid- del-Capitelstær- ten for Mærene 1800 — 1805.			
				Mo.	Sk.	Mo.	Sk.		
Motal		Motal		Motal		Motal			
Fsp. Rd. Rum.		Fsp. Rd. R.		Fsp. Rd. R.					
Rectoratet Conrectorat. 5 Rectie-Lærer. 4 Rectie-Lærer.	97	134	8 $\frac{1}{2}$	9	12	8 $\frac{1}{2}$	9		
	51	62	2 $\frac{1}{2}$	3	3	15 $\frac{5}{8}$	519		
	18	24	9 $\frac{3}{8}$	2	1	19 $\frac{1}{2}$	241		
	13	11	7 $\frac{1}{2}$	1	1	11	86		

Forhandlinger og contraherede Kjøbslutninger, ved hvilke $116\frac{1}{4}$ Skolegaarde, af Skyld 143 Ekp. $10\frac{5}{12}$ Lpd. vare solgte for 140,420 Rd., saaledes at Kjøberne skulde betale Renter af Kjøbsummen fra 1 Jan. 1800. Ved dette Rescript bestemtes tillige, at den ved Resolution af 6 Mai 1798 foreskrevne Auction over de Skolejorder, paa hvilke Leilændingene ikke havde gjort antageligt Bud, maatte i Betragtning af Omstændighederne for det første beroe, og disse Leilændinge erholde deres tilbygslede Gaarde tilkjøbs for den af Commissionen satte Taxt, naar de til Kjøbsummen tøjede Renterne af samme fra 1 Januarii 1800, dog at dem i saa Fald godtgjordes, hvad de imidlertid havde betalt i Landskyld. Ved allernaadigst Resolution af 1 Mai 1805 blev denne Bestemmelse siden saaledes indskrænket, at dette Løfte alene skulde gjelde for de Leilændinge, som inden Udgangen af Aaret 1805 forlangte deres Gaarde tilkjøbs, hvorimod de, som ikke inden Tid havde kjøbt deres tilbygslede Gaarde, skulde være pligtige at betale samme efter deres virkelige Værdi paa den Tid, Afhændelsen skeer.

Som Følge af disse Foranstaltninger vare indtil Midten af August 1806 Leilændingene fulgte til Eiendom $127\frac{1}{2}$ Gaarde for den Sum 164,580 Rd. 24 β., hvoraf Renten, beregnet til 3½ pro Ct. udgjør 6,171 Rd. 73 β., istedet for at den

forrige aarlige Afgiøt af de samme 127½ Gaarde: ifkun udgjorde 2,151 Rd. 25 ß. Ufoltte vare den gang endnu 51½ Gaard, af Skyld 63 Skpd. 4½ Skpd. Tunge, og vurderede for 74,285 Rd.

2. Skolebibliothekers Forbedring.

Ved det lærde Skolebæns Reform maatte Skolebibliothekernes Tilstand fortjene en særdeles Opmærksomhed, da det især er disse Instituter, ved hvilke Lærernes Forberedelse og Fremgang i egne Studier skal befordres. De fleste af Skolernes Bogsamlinger befandtes, deels med Hensyn til Bøgenes Antal deels til deres Bestaand, at behøve et vist Forraad af bedre Hielpemidler, der kunde tiene til Grundvold for hensigtsmæssige Skolebibliotheker. Til den Ende ere med Hs. Majest. allerhøieste Approbation endvidere (see disse Annaler første Aargang 2 B. 1 H. S. 158) indkøbte Bøger for 4534 Rd. 16 ß., hvilke ere bleve fordeelte paa de lærde Skoler i Koeskilde, Frederiksberg, Helsingør, Nyborg, Nykøbing, Ribe, Colding, Fridericia, Marhuus, Horsens, Randers, Viborg, Aalborg, Tronhiem og Christiansand. Ved Bestemmelsen af, hvad og hvor meget for enhver Skole skulde anskaffes, er især blevet taget Hensyn paa 1) saadanne Bogsamlingers fælles Hovedsæd

meed; 2) enhver Skoles større eller mindre Trang; 3) Skolernes større eller mindre Vigtighed f. Ex. som Stiftsskoler eller eneste Skoler i Stiftet; 4) deres geographiske Beliggenhed, Nærhed eller Afstand fra Hovedstaden og lignende Localomstændigheder; 5) den Nødvendighed, ved Valget af de Skrifter, der især skulle tiene til Forberedelse ved Undervisningen, at sørge for, at ikke alle Lærere ved alle lærde Skoler i Landet hentede deres Ideer og Oplysninger fra de samme Kilder, og saaledes at forebygge Eensformighed i Synspunkter og Eensidighed i Læregienstandens Behandling.

II. Skolehøitider.

I. I Odense.

Hs. Majestæt Kongens Fødselsdag, den 29 Jan., blev i dette Aar, som sædvanligen, høitideligholdt paa Odense Gymnasium a). Til Solenniteten var indbudet af Hr. Rector Heiberg ved et trykt Program, under Titel: Undersøgelse om Sprogets høieste Grundlov, især med Hensyn

a) At denne Skolehøitid først i dette Hæfte omtales, dertil er Aarsagen, at Udgiveren ikke tidligere havde erhholdet de Meddelelser, hvoraf han nu gjør Brug.

paa det danske Sprog, 29 S. 8., en Materie, hvorom Fors. agter selv paa et andet Sted nærmere at forelægge Publicum sine Bemærkninger, og hvori Udgiv. derfor ikke vil foregribe ham ved nogen udførligere Anmeldelse af nærværende Underfølgelse. Talen holdtes af Hr. Overlærer R h o d e. Dens Hovedindhold var følgende b).

„Eldre Tænkere have maaskee havt Ret i at fordre fuldkommen Wiisdom hos Regent og Borgere, som Betingelse for at opnaae Borgersamfundets Viimeed, naar de derved vilde opstille det indtagende Fuldkommenheds Maal og Mønster, hvortil begge skulde stræbe. Imidlertid maae Fornuft, Erfaring og Historie forlængst have lært os, at bestandig Fremgang i hver sand Krafts og ægte Nydelses Forædling var den for Mennesket her opnaaelige Bestemmelse.

Det danske og norske Folk har, under Oplysningsens Soel, i Fredens Skygge, ved en retfærdig og mild Regierings Beskyttelse alt længe gaaet frem til Borgerheld, og taknemmelig følt sin Lykke, og føler den endnu saa meget stærkere, jo sørgeligere Skjebne trykker mange andre Europas Folk — stærkest i Dag paa Fædrelandets dobbelte Fæst. Det Spøgsmaale er billigt, hvad næst Forsynets uudforskelige Godhed, Aarsagen er til vor Lykke?

b) Meddeelt af Hr. Forfatteren.

ikke overmenneskelig Visdom, som hverken Kæ-
gent eller Borgere tilegne sig — hellere Indflydel-
sen af Fædrenelandets mangeaarige Skjtsaand;
Foreeneren af Fyrste og Folk, i hvis Beskyttelse
vor Monark fra først af søgte sin Ære — Fædre-
n e l a n d s : K i æ r l i g h e d.

Denne Genius, som opflammer de rene Luer
i Borgeres Hjerter, opliver ogsaa den Talende og
giver ham Mod at forsøge et Udkast af nogle Træk,
til et Grundrids af en sand Fædrenelands Ben.

1. Fædrenelands-Bennen føler for sit Bor-
gersamfund inderlig Velvillie, levende Deeltagelse,
om Hengivenhed. Kjølelsen, grundet paa Fornuft
og Frihed, forberedet og lettet ved naturligt Hang
til Fødeegnen, ikke indskrænket til den vilkaarlige
Medstammelse eller fælleds Sprog, heller ikke bun-
det alene til Landets lykkelige Forsatning.

2. Tæ n k e r. Med tidlig øvet Tænksomhed,
understøttet af Videlyst, udvidet ved Erfaringer,
indsamler Patrioten sig Kundskab om Fædrenelan-
dets Forsatning, undersøger beskeden Aarsagerne
til dets Stigen eller Fald, og bedømmer upartisk
dets Tilstand. De fornemste Gjenstande for hans
Tænkning ere: de naturlige Kilder til et Folks
Velstand — Industrien, hvormed de benyttes —
Sædeligheden, Nationernes Palladium — Yppig-
hedens Aftagelse eller Stigen — Ungdommens
Opdragelse, Nativitæts-Stjernen for den tilkom-

mende Slægt, Videnskaber og Konsters Forfatning, Lovgivningen og især Religionen, denne Virkerinde til alt Stort og Edelt.

3. H a n d l e r. I hensigtsret Forening med Flere, er Mennesket alvirkende. Statsforbindelsen begrundede den hensigtsrette Orden, og fordeelte Kræfterne til hver Enkelt's Arbejde for alle og omvendt. Patriotismens Bæsen blev det bedst mulige Brug af alle Kræfter til det Heles største Fordeel. I en patriotisk Stat kunde man for et Dødsblik glemme de forskellige Stænders Grændser, og betragte ædle Borgere af alle Klasser, besjælede af lige stærk Fuldkommenheds Følelse, fælleds arbejdende mod de store Maal, almindelig Velstand, Oplysning og Industrie. Ved nærmere Betragtning, blev man hver Borger's bestemte, ved Duglighed, Lyst og fornemmelig ved Selskabets Lærdom anviste Bane vaer, og Patrioten, munter og ufortrøden fremskridende paa denne Bane, ikke aftrækket ved de Anstød, som menneskelige Forhold's Indvikling eller Velvillies og Jvers Hindringer kunde lægge i Veien for hans Fod. Ved Forsigtighed, Modets Indskrænkning eller Oplivelse, mild Indledning og ufortrøden Udførelse vindes alt nærmere til Maalet, under Sandheds og Dyds almægtige Beskyttelse.

Saaledes skinner Patrioten i sin fulde Glæde som Selskabets Formand og Bestyrer, med ædle

ved den mindste Rivning ville sprude Funke, mens de ved den anden Grændse, lige Legemerne af den modsatte Art, ikke, end ikke ved den stærkeste Paavirkning, lade sig electrifere.

Begge disse Arter har Naturen selv tydelig nok anvist deres Bestemmelse. Men der gives Jæ divider af en Middelklasse, som vel ogsaa er den talrigste. Skulle disse ifølge den Popiske Regel *b)*: *Drif dybt af den Castaliske Kilde, eller smag den aldrig!* for stedse udelukkes fra de yndige Musers Omgang? Eller, bør man heller følge den Horaziske Grundsatning *c)*: *Man gaar saa vidt man kan, naar man ei kan gaa videre.*

Unægteligt det Sidste. Ikke alle Geldtherrer vorde Cæsarer.

De udmærkede Individuer af den høieste Klasse have atter af Naturen et indvortes Kald; ikke alene at de skulle begive sig paa Videnskaber.

b) Forfatteren sigter til Popes Essay on Criticism. v. 215 — 218.

A little learning is a dangerous thing:
 Drink deep or taste not the Pierian spring!
 There shallow draughts intoxicate the brain,
 And drinking largely sobers us again.

c) Epist. Lib. I Epist. I. V. 32.

